

Sarusi Mihály

Magyar a tenger, magyar II. *

Hamvas Inotán

1954-1962: Inotára, egy másik hőerőmű építkezésére áthelyezik. Segéd munkás. Művészetesztétikai tanulmányokat ír, befejezi Szilveszter c. regényét és hozzákezd idős kora legnagyobb esszégyűjteményének, a Patmosznak az írásához. Előtte Tiszapalkonyán, utána Bokodon műveltetnek vele hasonlókat. *(Dúl Antal: Hamvas Béla életpályája – világhálóról!)*

Azaz: Palkonya, Inota, Bokod a sorrend.

1951-1964: az Erőműberuházási Vállalat raktárosa, tisztviselője e 3 helyen. Ekkor írja legkiérleltebb műveit. Élete végén többször Füreden gyógyul a szívkórházban.

Rakja – rakatja – az anyagot, írja (jegyzé) a gondolatot.

I-N-O-T-A. Van, ki a latin I. NOTA-ból eredezteti: a rómaiak első állomását jelző kő I.NOTA föliratából született volna. Más Mátyásra fogja: bakonyi cserkészésük közben megálltak az inotai templomnál, s némi borocska hatására véste kőbe a király, I. NOTA. Hogy itt legközelebb is lepihenhetnek!

Hamvas? Hogy a csudába ne.

Befogták lónak.

Ökörfogat ökre helyibe.

Billencset megdűteni.

Hamvas, a bölcs ész.

Ezeknek bölcselet?

Gondolat?

Az anyag, étásak, az anyag!

Mármint hogy: első. Az első! Mindenekelőtt való.

„Szellem.”

Az kellett volna ezeknek.

Akkortájt minden rabmunkával épült! A veszprémi egyetemtől a palkonyai erőműig minden, de minden. Kellott a dolgos kéz! Hamvas Béláé nemkülönben. Különösképp! Várpalotán és környékén több munkatábor volt, rabjaik építették a belvárost, meg az inotai üzemeket; a palotai belvárost – emlékezik egy emlékező – drótkerítés és őrtorony sor kerítette, melynek kapuján fegyveres kísérőkkel ki-be jártak az elítéltek. Inotán a Nov. 7 Erőmű egyik kazánjának tetején a betongerendába beírta Hamvas egyik kortársa: „Itt töltöttem két évet 20 db tojás miatt”.

Inota.

...Csöndje? Regénycsönd? Tanulmány-csöndesség? Álom-nyugalom?

Közben, persze, ha úgy tetszett nekik, lelőtték a szőkevény rabokat. Rabmunkásokat, kényszermunkára fogott polgári elemeket, gazdaszármezék (sat.) fogolyból lett kőműveseket, bányászokat. Hamvas csak leste.

Csak lestel!

Leste, s.

Tehetett mást?

Nincs hal

Évek óta arra panaszkodnak a horgászok, hogy ha kiülnek botjaikkal a partra, hetekig nem kap hal a horgukra! (A sétányról belógatott botokból egyik sem rezdül meg; egyik orsó riasztója sem szólal meg.) Mert az állami halászat (Siófokról jövet) mindent kiemel előlük!

Úgy tesznek, mintha potykát telepítenének, ám a következő éjszaka már ki is emelik hálójukkal a javát! Állítólag csak busára vadásznak, meg túlszaporodása miatt keszegre, de ki hiszi? A piszi...

Rablógazdálkodást folytat a Balatoni Halászati Rt.! Aztán még ők akarják tetten érni az orvhalászokat, orvhorgászokat. Ahelyett, hogy magukkal foglalkoznának! Horgász idegenforgalomról papolnak! Éppen ők akadályozzák meg...

Hallani, hallani.

Pedig a dolog jóval egyszerűbb.

Hogy lenne hal a Tóban, ha egyszer meg tetszetek ölni? Miért gondoljuk, hogy van még hal(élet) a Tóban, amikor mindent megtettek azért, hogy halott legyen a víz? Döglött.

A Körös-vidéken ezt úgy hívjuk, Dög-Körözs!

Dög-Balaton.

Még nem. Teljesen még hogy lenne! De tetszenek róla tenni.

Körbe – főleg a déli parton – kiirtották a nádat. A nádast, amely otthont, menedéket, terített asztalt, nem utolsósorban ívóhelyet ad a halaknak. Helyezzék hullám nyaldosta, állandó vízlökésnek kitett helyre (kőre, maradék nádszálra, altalajra, aljnövényzetre) a megtermékenyítő folyadékra (tejes hal tejére) váró ikrákat? Hogy foganna, születne, nőne abból új élet? Soha a bitang újbalatoni életbe.

Kevesebb s kisebb a hal.

A partot kikövezik-körbebetonozzák, kell a tópart sétánynak, hajó kikötőnek, fürdőnek, s hogy beteljesedjék a szűnyogtalanítás.

Szűnyogirtás! Csípésmentes helyre jön csak a vendég...

A vendég igen, a hal viszont el innen... Mert hogy: mit egyék a szerencsétlenje? Tápszert a szűnyoglárvá helyett? Oly tiszta már a Balaton vize, hogy inni lehet belőle!

Inni igen, de a halélethez – szinte – nélkülözhetetlen a „sűrűbb” (zöld, barna, mindenféle étellel teli) víz...

A Balaton tízszer ennyi vitorlást elbírna! A Tó jövőjének ellensége, akinek nem tetszik a vitorlások kikötők számának minél nagyobb arányú növelése. Micsoda pénzt ígér a kikötőfejlesztés...

Pénzt lehet, életet aligha. Mert ez további nádirtással, partpusztítással (partbetonozással), Balatontalanítással járna.

Akad, aki a további tőirtás melléktermékét, a Balaton (szerinte fölösleges) saját iszapját a Tó közepén kiépítendő szigetekre fordítaná!

Valóban izgi: ilyet még senki sem látott! Dőlne a pénz... valakikhez.

Nem a balatoniak zsebébe, fogadjunk?!

...A Tó közepén szigetek láncolata, rajtuk luxusszállodák, luxuskikötők, luxusfürdők, luxus-akármicsodák! Egyiktől másikig hajókázhat a dúsgazdag emírje, pénzeszsákja, rablólovagja...

Ez az, luxus. Amiről Bertha Bulcsu beszélt (hogy óvjon ettől bennünket).

A rémálom-szigeteket – nyilván – állig fölfegyverzett szigetőrség vigyázná, óvná a parti maradék bennszülöttektől. (Színes bőrű herélt hadfiak? Vagy megteszik a janicsárságra bátorodó helybéliek is?)

„Balatoni szigetek”? Alagutak a két part közt, hidak erről amarra, meg vissza. 10-20 emeletes szállodák körbe, karikába. Szinte már konzervatívan, a legpénzesebbeknek. És a Tó úgy megdöglött, hogy (az előrelátó tervezőknek köszönhetően) – Danke! Oké! Merszi! Gyakujem! – hál’ Istennek ott a sok ragyogó, vízforgatóval állandóan frissített víz (hipós szemfertőtlenítést, szemfenéköblítést végző) medence!

Tóvíz? Piha. Ósdi dolog. Sovinizmus.

Kapunk a pofánkra, meghiszem azt!

„Balaton, balatoni...” Jó, hogy nem.
Majd valamit erre is kitalálnak.
Még hogy „Nincs hal”...
Hogy lenne, fiúk?
Majd ha fagy.

Megjöttek a tahók

Milyen hangos társaság!
Lökdösődnek!
Köpködnek!
Káromkodnak.
Lopnak!
Ellopták a mai megyei lapot a városi könyvtárból! Itt ilyen sosem fordul elő.
Csalnak, hazudnak.
Megjöttek a pestiek.
Ne túlozz. Nem föltétlen a pestiek, csak a nyaralók. Akiknek üdülőházuk van Almádiban, itt töltik a hétvégét, napoznak, mulatnak, hangoskodnak egyet, aztán mennek haza.
Nem hogy úsznának, kirándulnának, sétálnának, vitorláznának egyet... Ott verik a vasat egész idő alatt a társaságukkal a rokon – ismerős – nyaralójában, ki nem mozdulnának, csak hülyére pihenni vágyakozók, hajnal munkába indulók... Degeszre tömjék maguk. Mozogni? Őrütnék nézel engem? – nézed ötet.
Hogy vennéd olybá.
Megjöttek a...
Csak azt ne mondd, hogy a pestiek! Mert lehetnek akárhonnan.
Való.
Pestről.
Valahogy a szar is több lesz aszfalton, liget pázsitján.
Nem lehetne halkabban?
Mit képzelsz.
Mért nem vonultok el a magatok tanyájára, hogy a zenétek csak titeket szórakoztasson, ne a fél hegyoldalt.
Köpködnek, káromkodnak, hangoskodnak, eléd állnak, a postán félrelöknek, az ábécében rád mordulnak, a fürdőben rád taposnak, a ligetben kutyájukat piszkoltatják.
Ilyesmi nálunk egyébként... Előfordul, de nem egyhúztomban.
Megjöttek a... A győriek, veszprémiak is megjönnek, de ők, mint ti... Ám amikor elszabadul a pokol!
Megjöttek.
Isten hozott benneteket!
Demszkylandból gyüvet.
Menet... Fiúk, menet.
Nóta állj!
Ácsi.
... Szegény Pest.
Buda.
Piripócs.
„Hogy mer hozzányúlni az ezereurós kerékpáromhoz?! Hozom a számlát, megfizeti a káromat” ordít és vicsorog habzó szájjal újgazdagné az almádi Nagystrand kapujában, miután a kutyát és bicaját bevinni tilos tábla ellenére jön-megy (hajt) ezereurósával a ligeti sétány és a fővenyűrdői part között. S hogy fröcsögése nem ér eredményt – mi több, a rabszolgájaként kezelt fürdőalkalmazott szép csöndben kitanítja illemről, miegyébről, veszett

hölgyeményünk föl pattan 'tönkretett' ezereurósára s meg sem áll (a fürdőigazgatóságot követően) Veszprémig.
Szegény Veszprém... Nem odaette a fene az efféléket is?

„Menj ki, öreganyám, az almádi feredő helyett a veszprémi Csomai-strandra, ott rikoltsd tele a minapi fürdő helyén növő erdőrengeteget búddal, bánatoddal.”

Hogy aztán észhez térítsenek... Ugyanők.

Nem pestiek, itteniek – sôhajt a pénztárosnő az élelmiszerüzletben, ahol a sorból kilöknek, eléd vágna, föllöknek... bizonyos alakok. Nem pestiek. Helybéliek.

Jézusom.

Idegen Balaton

Az idegen lehet szép is, rusnya is; de hogy ennyire...

„Hallom, hogy az egész északi partot valakik már kinézték maguknak, és itt nem nagyon akarnak tíz-húsz év múlva kisembert látni” – fogalmazott halála előtt, 1996-ban Bertha Bulcsu, aki a Tóról mindent tudott.

Bennszülöttet különösképp nem, tehetjük hozzá 2008-ban.

A Tó-mellyék társadalmának jeles közembere mondja a városfejlesztés tévesztéseit emlegető bírálatra:

Nem nálunk kell megvívni a harcot a globalizmus ellen!

Hát hol, ha nem... odahaza? Minden fúcsomóért.

„Görög falu”-nak épült (az 1980-as évek végén, nyilván idecsábítani a piszkos NATO-ország, s kapitalista valódi Göröghon helyett az eltompított agyú magyarhoni bennszülötteket), hogy a III. ezred első tizede végén azzal rukkoljanak ki – persze, hogy ugyanazok! –, „jenki szállás”-sá varázsolják a meglehetősen kis érdeklődést keltő, a befektetett pénzt aligha visszaszolgáltató Görögfalut... Szóval valami borzalmas amerikai-angolsággal megnevezett istállóvá építik ki.

Hogy az előbbi is tájidegen volt? Kít érdekel. Hogy ezt az első pillanatban megmondták azok, akik tudják, hogy van magyar építészet is?! Makovecz Imre és Csete György iskolájának hány és hány tanítványa, nem beszélve a mesterekről. Az építőművészet magyar csodáiról.

Honnan tudnák, ha az egész mai állami és önkormányzati és egyesületi vezetőréteg a kádárista szovjet-magyar bauhauspizok-gyárosok kezére játszik – azért is, mert mást nem ismernek?!

Ha egyszer csak ilyen házakat építenek?

Ők.

Nem is sejtik, hogy van más is. Honi.

Tópartra. Hegyre. Pusztába. Domboldalra. Bárhová!

Minek ez a magyarkodás?...

Való, magyar az építészetben is.

„Sundance Park”..., vagy mi a rosseb.

Ne szidd az anyámat!

A Balatonnál, a Tisza-parton, a Feketeügy mentében, azaz: idehaza.

Honnan ne hagyjuk magunk kitúrni.

A Badacsony szent hegye elé úgy terveznének nyaralótelepet a dúsgazdag napnyugatiaknak és napkeletieknek, hogy a tervet szemléltető képről lemarad a háttér, a Hegy. Ugyanígy Almádiban: a tópart legszebb foci pályája helyére gyarmatosítóink által álmodott épület-förtelem, (az átlag almádi házak másfél százszorosát kitevő, fölülről a vakok pápaszemére emlékeztető) ház-szörnyeteg mögül hiányzik az Öreghegy, ahogy elmaradna – remélik – a vízparti sétány is, amely vagy száz éve a helybéliek és vendégeik kedvenc sétahelye. Az elvtársak beszűntették az itteni Gyenes nevű szabad fürdőhelyen való fürdözést (az Ingyenesből lett a Gyenes...), hogy most megtáltosodott úri utódaik, valamint egyenes ági leszármazottaik lelkesen folytassák a község kifosztását: átadnák a nemzetközi nagyvállalkozó vendégeinek e partrészt. Az úgynevezett Balaton-törvénynek fittyet hányva tovább csökkentve az

almádi vízpart szabadon megközelíthető részét.

Mit nekünk – nekik – a bennszülöttek érdeke.

Pénzt, igen sok pénzt fog hozni a városnak ez a projekt! Majd építünk másol sétányt...

Ezt tetszettek ígérni 60 éve, elvtárs korukban is.

Népámítás, zsebmetszés. Mert a Tó közben.

Hogy mondta 1996-ban Bertha Bulcsu? „Hallom, hogy az egész északi partot valakik már kinézték maguknak, és itt nem nagyon akarnak tíz-húsz év múlva kisembert látni.”

Erről van szó, nem másról.

Már azzal elárulják magukat, hogy beruházás helyett projektről fecsegnek. (A lényeg, hogy ne értsük, mit ugatnak.)

Lozsánta

Almádi legnyugatibb dűlleje a Szilfay, azelőtt a Lozsánta, majdnem a fűzfői határon. A két határrész együtt a Kelet-Balaton legnagyobb olyan partszakasza, ahol még az eredeti természeti viszonyok közt találkozik – ölelkezik – a Tó és a szárazföld. Vízükör, nádas, némi mocsár, a régi apadás helye, majd a bokros-fás, füves táj szalad Szárberényig/Vörösberényig, emerre az Árpád-kori falu Újhegyének szölei iránt. A lehető legtermészetesebb átmenet víz és föld, Tó és Hegy közt.

A valahai szilfást a földművelésre kényszerülő nép kivágta, földjét fölszántotta, vetette-művelte, mígnem az 1990-es változásoknak köszönhetően a pár komenista tizedig téesz-kézen lévő jó darab föld a gazdák kárpótlásaként újfönt magánkézbe jutott. Hány száz nadrágarcella támadt a 30 hektáros táblán? Művelni alig műveli valaki, eladni viszont... majd ha bolondgombát esznek. „Ezeknek” oda nem adnák a világ összes kincséért sem.

Majd ha fagy!

...Hó lesz nagy.

Az idegenforgalomból befolyó milliárdokban (na jó, milliókban) reménykedő hivatal a legszívesebben azon nyomban – ahogy tehetne volna (de mondom, hál' Istennek nem tehetne) – eladná valami távol-keleti, -nyugati nagybefektető nemzetközi cégnek, csak hogy mielőbb beépítse, hasznosítsa! Minden zegét-zugát – valahai ösvényét, dombhajlatát, magaslatát, déli, avagy északi, keleti, mi több, nyugati oldalát, vízpartját, valamennyi porcikáját – teleültesse úttal-uccával, házakkal, kerítéssel, őrszobával, hideg s meleg fürdővel, csak gyermekeiknek való játszótérrel, zárt sportteleppel, miegyébbel, mitől jól éreznék itt magát a nagyvilág háborúiban, iszonyú pénzcsatáiban megfáradt test s lélek!

Hogy mondaná BB? A kisemberektől mentes nagyvilágnak.

Idehaza, minálunk.

Valameddig még.

Mígnem.

Mit keres itt a magyar? – szokta volt kérdeni alig egy század után a hazánkba bekéreckedő menekült.

Ha a gazdák adnák...

Nem fogják.

Reméljük...

Az elmúlt húsz újbolsi/vadkapitalista évben egy szem érdemes ötlettel találkozhattunk a Lozsánta hasznosítását illetően! A jó évtizedig polgármester Kerényi László mondotta volt (az ő szájába adja a helyi emlékezet): telepítsük be az egész domboldalt mandulával! Azzal megmenthetnénk a mohó karvalytökétől, mert mandulaerdő irtására tán nehezebben kapnának engedélyt...

Az Európát hazudó EU tán ahhoz is hozzájárulna, de akkor netán. Esetleg lenne esélyünk!

Honnan tudnák a komák: természet és társadalom összhangja nélkül sokra megyünk!

A Tó már eléggé csehül áll – mi magunk tettük tönkre. Hogy „könnyebb” legyen! „Jobban” éljünk!

Honnan... e muksók?
Honnan, honnan.
Mi mért gyanítjuk?
„Lozsánta.”
Lozsánta-Magyarország.
Az erőszak, mindég az erő.
Az erősebb.
Mi lenne, ha egyszer a jó kerekedne felül?
Ahhoz Ábelnek Káin alá kellene gyűjtania.
Sosem fog.
Lo-zsán-ta.

...írja az újság (tudós előadás nyomán): a Tó 235 km-es partjából 143 km kikövezett, lebetonozott, miközben a legutóbbi verekedés után ez (cakk um púder) 9 km volt. A Balaton-partnak csak a 17 %-a maradt a természetest megközelítő állapotban, s 28 %-ot tesz ki a part mentén a károsodott (tehát már közel sem ép, mert bejárókkal, horgászpadokkal, magánkikötőkkel agyonvágott, széttagolt, össze-vissza szabdalt) nádas. Hogy itt akár 20 ezer hajó is hajókázhatna? Hol köthetnének ki? Csak ha tovább rongálnók a Tavat.

* Részlet az *Öreghegyen innen, Öreghegyen túl* c. készülő balatoni könyvből.

Pannonhalmi Zsuzsa: „Növények”

